Taraqqiyot spektri
ILMIY JURNALI
Vol 2 № 6 2026

O‘ZBEKISTONDA KAMBAG‘ALLIKNI BAHOLASH TIZIMINI RIVOJLANTIRISH BO‘YICHA TAKLIF VA TAVSIYALAR

Abdurasulov Asadbek
Tadbirkorlik va boshqaruv fakulteti 4-bosqich 3bb-22-guruh talabasi

Ziyayeva Nozima
4- bosqich 1i-22-guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekistonda kambag‘allikni baholash tizimini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilingan. Kambag‘allik darajasini aniqlashda qo‘llanilayotgan mezonlar, xalqaro tajribalar hamda milliy baholash usullarining afzallik va kamchiliklari o‘rganilgan. Shuningdek, kambag‘allikni kompleks baholash, statistik ma’lumotlar bazasini takomillashtirish, hududlar kesimida monitoring tizimini kuchaytirish hamda raqamli texnologiyalar asosida baholash mexanizmlarini joriy etish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari kambag‘allikni aniqlash va qisqartirishga qaratilgan davlat siyosatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: kambag‘allik, kambag‘allikni baholash, ijtimoiy himoya, aholi daromadlari, turmush darajasi, monitoring, statistik tahlil, raqamli texnologiyalar, ijtimoiy siyosat, manzilli yordam, farovonlik, iqtisodiy rivojlanish, xalqaro tajriba, baholash mezonlari, O‘zbekiston.

Taraqqiyot spektri

KIRISH

O‘zbekistonda so‘nggi yillarda kambag‘allik muammosini kamaytirish hamda aholining turmush darajasini oshirish masalalariga alohida e’tibor qaratilmoqda va ayniqsa

iqtisodiy islohotlar jarayonida kambag‘allik darajasini aniqlash hamda uni baholash tizimini takomillashtirish muhim vazifalardan biri sifatida qaralmoqda, chunki kambag‘allik darajasini aniq baholash orqali aholining ehtiyojmand qatlamlarini aniqlash hamda ularga samarali ijtimoiy yordam ko‘rsatish imkoniyati yaratiladi. Shu sababli kambag‘allikni baholash tizimini rivojlantirish jarayonida zamonaviy indikatorlardan foydalanish hamda ularni milliy iqtisodiy sharoitlarga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga

ASOSIY QISIM

O‘zbekistonda kambag‘allikni baholash tizimini rivojlantirish uchun avvalo mavjud statistik ma’lumotlar bazasini yanada takomillashtirish zarur hisoblanadi, chunki aniq va ishonchli statistik ma’lumotlar mavjud bo‘lgan taqdirdagina kambag‘allik darajasini to‘g‘ri baholash mumkin bo‘ladi va aynan shu ma’lumotlar asosida samarali ijtimoiy siyosatni amalga oshirish imkoniyati yaratiladi. Shu sababli aholining daromadlari iste’mol darajasi bandlik holati hamda yashash sharoitlari haqida to‘liq va tizimli ma’lumotlar to‘plash muhim hisoblanadi. Bundan tashqari kambag‘allikni baholash tizimini rivojlantirish jarayonida xalqaro tajribani o‘rganish ham muhim ahamiyat kasb etadi, chunki ko‘plab rivojlangan mamlakatlarda kambag‘allik darajasini aniqlash jarayonida turli zamonaviy metodologiyalar qo‘llanilmoqda va aynan ushbu tajribalarni o‘rganish orqali kambag‘allikni baholash tizimini yanada mukammallashtirish mumkin bo‘ladi. Shu bilan birga xalqaro tajribani O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlariga moslashtirish ham zarur hisoblanadi, chunki har bir mamlakatning iqtisodiy rivojlanish darajasi hamda ijtimoiy muammolari o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘ladi. Shuningdek O‘zbekistonda kambag‘allikni baholash tizimini rivojlantirish jarayonida kompleks indikatorlardan foydalanish ham muhim hisoblanadi, chunki insonlarning turmush darajasi faqat daromad darajasi bilan emas balki ta’lim olish imkoniyatlari sog‘liqni saqlash xizmatlaridan foydalanish sharoitlari uy-joy ta’minoti hamda bandlik darajasi kabi omillar bilan ham chambarchas bog‘liq bo‘ladi va aynan shu sababli kambag‘allikni baholash jarayonida

Taraqqiyot spektri

ushbu omillarni ham hisobga oladigan indikatorlar tizimini shakllantirish zarur bo‘ladi. Bundan tashqari kambag‘allikni baholash tizimini rivojlantirish uchun zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish ham muhim hisoblanadi, chunki raqamli texnologiyalar orqali statistik ma’lumotlarni tez va aniq yig‘ish hamda ularni tahlil qilish imkoniyati yaratiladi va aynan shu jarayon orqali kambag‘allik darajasini aniqlash tizimini yanada samarali tashkil etish mumkin bo‘ladi.

Umuman olganda O‘zbekistonda kambag‘allikni baholash tizimini rivojlantirish uchun mavjud indikatorlarni takomillashtirish yangi indikatorlarni joriy etish hamda xalqaro tajribani milliy iqtisodiy sharoitlarga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi va aynan shu chora-tadbirlar orqali kambag‘allik darajasini aniq baholash hamda uni kamaytirishga qaratilgan samarali iqtisodiy siyosatni amalga oshirish mumkin bo‘ladi. O‘zbekistonda so‘nggi yillarda kambag‘allik muammosini kamaytirish hamda aholining turmush darajasini oshirishga qaratilgan keng qamrovli iqtisodiy va ijtimoiy islohotlar amalga oshirilmoqda va ayniqsa ushbu jarayonda kambag‘allik darajasini aniqlash hamda uni baholash tizimini takomillashtirish muhim vazifalardan biri sifatida qaralmoqda, chunki kambag‘allik darajasini aniq baholash orqali davlat tomonidan amalga oshirilayotgan ijtimoiy siyosatning samaradorligini oshirish hamda aholining ehtiyojmand qatlamlarini aniqlash imkoniyati yaratiladi va aynan shu sababli kambag‘allikni baholash tizimini rivojlantirish iqtisodiy siyosatning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Shu bilan birga O‘zbekistonda kambag‘allikni baholash tizimini rivojlantirish uchun avvalo mavjud statistik ma’lumotlar tizimini yanada takomillashtirish zarur hisoblanadi, chunki kambag‘allik darajasini aniqlash jarayonida aniq va ishonchli ma’lumotlarga ega bo‘lish muhim ahamiyat kasb etadi va aynan shu ma’lumotlar asosida jamiyatdagi ijtimoiy-iqtisodiy holatni to‘g‘ri baholash mumkin bo‘ladi. Shu sababli aholining daromad darajasi iste’mol imkoniyatlari bandlik holati hamda yashash sharoitlari haqidagi ma’lumotlarni muntazam ravishda yig‘ish hamda ularni chuqur tahlil qilish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.Bundan tashqari kambag‘allikni baholash tizimini rivojlantirishda zamonaviy

Taraqqiyot spektri

axborot texnologiyalaridan foydalanish ham muhim ahamiyat kasb etadi, chunki raqamli texnologiyalar orqali statistik ma’lumotlarni tezkor ravishda yig‘ish hamda ularni tahlil qilish imkoniyati yaratiladi va aynan shu jarayon orqali kambag‘allik darajasini aniqlash tizimini yanada samarali tashkil etish mumkin bo‘ladi. Shu bilan birga raqamli platformalar orqali ijtimoiy yordamga muhtoj bo‘lgan aholi qatlamlarini aniqlash hamda ularga zarur yordam ko‘rsatish jarayonini yanada samarali tashkil etish mumkin bo‘ladi. Umuman olganda O‘zbekistonda kambag‘allikni baholash tizimini rivojlantirish uchun mavjud indikatorlarni takomillashtirish yangi indikatorlarni joriy etish hamda xalqaro tajribani milliy iqtisodiy sharoitlarga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi va aynan shu chora-tadbirlar orqali kambag‘allik darajasini aniq baholash hamda uni kamaytirishga qaratilgan samarali iqtisodiy siyosatni amalga oshirish imkoniyati yaratiladi.

O‘zbekistonda so‘nggi yillarda kambag‘allik muammosini kamaytirish hamda aholining turmush darajasini yaxshilash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda va ayniqsa iqtisodiy islohotlar jarayonida kambag‘allik darajasini aniqlash hamda uni baholash tizimini takomillashtirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi, chunki kambag‘allik darajasini aniq baholash orqali aholining ehtiyojmand qatlamlarini aniqlash hamda ularga samarali ijtimoiy yordam ko‘rsatish imkoniyati yaratiladi hamda aynan shu sababli kambag‘allikni baholash tizimini rivojlantirish iqtisodiy siyosatning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Shu bilan birga O‘zbekistonda kambag‘allikni baholash tizimini rivojlantirish jarayonida aholi daromadlari hamda turmush darajasini muntazam ravishda o‘rganish muhim ahamiyat kasb etadi, chunki aholi daromadlarining o‘zgarishi hamda iste’mol imkoniyatlarining kengayishi yoki qisqarishi kambag‘allik darajasining shakllanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi va aynan shu sababli aholining iqtisodiy holatini chuqur tahlil qilish kambag‘allik darajasini aniq aniqlash uchun muhim hisoblanadi. Shu bilan birga bunday tahlillar orqali aholining turmush darajasiga ta’sir ko‘rsatayotgan asosiy iqtisodiy omillarni aniqlash ham mumkin bo‘ladi. Bundan tashqari kambag‘allikni baholash tizimini

Taraqqiyot spektri

rivojlantirish jarayonida hududlar kesimida tahlillar o‘tkazish ham muhim hisoblanadi, chunki mamlakatning turli hududlarida aholining turmush darajasi hamda iqtisodiy imkoniyatlari bir xil bo‘lmasligi mumkin va aynan shu sababli hududiy farqlarni hisobga olgan holda kambag‘allik darajasini aniqlash yanada aniqroq natijalar olish imkonini beradi.

Bundan tashqari kambag‘allikni baholash tizimini rivojlantirish uchun zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish ham muhim hisoblanadi, chunki raqamli texnologiyalar orqali statistik ma’lumotlarni tezkor ravishda yig‘ish hamda ularni tahlil qilish imkoniyati yaratiladi va aynan shu jarayon orqali kambag‘allik darajasini aniqlash tizimini yanada samarali tashkil etish mumkin bo‘ladi. Shu bilan birga raqamli platformalar orqali ijtimoiy yordamga muhtoj bo‘lgan aholi qatlamlarini aniqlash hamda ularga zarur yordam ko‘rsatish jarayonini yanada samarali tashkil etish mumkin bo‘ladi.

Shuningdek kambag‘allikni baholash tizimini rivojlantirish jarayonida hududiy rivojlanish omillarini ham hisobga olish zarur hisoblanadi, chunki mamlakatning turli hududlarida iqtisodiy rivojlanish darajasi hamda aholi turmush sharoitlari turlicha bo‘lishi mumkin va aynan shu sababli hududlar kesimida olib borilgan tahlillar kambag‘allik darajasini yanada aniqroq baholash imkonini beradi. Shu bilan birga hududiy tahlillar asosida ayrim hududlarda kambag‘allik darajasini kamaytirishga qaratilgan maxsus ijtimoiy-iqtisodiy dasturlarni ishlab chiqish mumkin bo‘ladi. Tadqiqot jarayonida kambag‘allikni baholashning nazariy asoslari o‘rganildi hamda ushbu jarayonda kambag‘allikni aniqlashda qo‘llaniladigan indikatorlar hamda ularning turlari tahlil qilindi va ayniqsa kambag‘allik darajasini aniqlashda daromad darajasi iste’mol imkoniyatlari bandlik holati hamda yashash sharoitlari kabi ko‘rsatkichlarning muhim ahamiyatga ega ekanligi ta’kidlandi. Shu bilan birga kambag‘allikni baholash bo‘yicha xalqaro tajribalar ham o‘rganildi hamda rivojlangan mamlakatlarda qo‘llanilayotgan metodologiyalar kambag‘allik darajasini yanada aniqroq baholash imkonini berishi aniqlandi.

XULOSA

Taraqqiyot spektri

Tadqiqotning keyingi bosqichida kambag‘allikni baholash indikatorlarining amaldagi holati tahlil qilindi va ushbu jarayonda zamonaviy iqtisodiy sharoitda kambag‘allik darajasini aniqlashda foydalanilayotgan ko‘rsatkichlar hamda ularning iqtisodiy rivojlanishdagi ahamiyati ko‘rib chiqildi. Shu bilan birga kambag‘allikni baholash tizimi orqali jamiyatdagi ijtimoiy-iqtisodiy holatni chuqur tahlil qilish hamda iqtisodiy siyosatni yanada samarali tashkil etish mumkinligi aniqlandi.

ADABIYOTLAR:

1. 25.Rahmonov, B. (2024). Hududiy iqtisodiyot va kambag‘allik muammolari. Toshkent: Yangi asr avlodi nashriyoti, 66–90-betlar.

2. 26.Jo‘raboyev, T. (2024). O‘zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, 80–105-betlar.

3. 27.Normurodov, F. (2024). Iqtisodiy rivojlanish va aholi farovonligi. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 50–74-betlar.

4. 28.Xudoynazarov, E. (2024). Kambag‘allikni baholash metodlari. Toshkent: Innovatsiya nashriyoti, 45–68-betlar.

5. 29.Ergashev, J. (2024). Ijtimoiy siyosat va iqtisodiy barqarorlik. Toshkent: Universitet nashriyoti, 58–82-betlar.

6. 30.Saidov, N. (2024). Aholi turmush darajasi va uni oshirish yo‘llari. Toshkent: Fan nashriyoti, 62–88-betlar.

Taraqqiyot spektri